

Боковець Вікторія
ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СУЧАСНИХ
УМОВАХ

Анотація

У статті проаналізовано сутність інноваційного розвитку підприємства та обґрунтовано проблеми та концептуальні напрями процесу оцінки ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств. Особливістю інноваційної діяльності в умовах сучасного розвитку вітчизняної економіки є її спрямованість на вдосконалення бізнес-процесів і збільшення конкурентоспроможності, що зумовлює необхідність дослідження ефективності її проведення.

Ключові слова: ефективність, ефективність інноваційної діяльності, процес оцінки ефективності, критерії ефективності, інновації.

Bokovets Victoria
EVALUATION OF EFFICIENCY OF INNOVATIVE ACTIVITY OF THE ORGANIZATION IN
MODERN CONDITIONS

Annotation

The article analyzes the essence of innovative development of the enterprise and substantiates the problems and conceptual directions of the process of evaluating the effectiveness of innovative activity of industrial enterprises. The peculiarity of innovative activity in the conditions of modern development of domestic economy is its orientation on improvement of business processes and increase of competitiveness that causes necessity of research of efficiency of its carrying out.

Keywords: efficiency, efficiency of innovation activity, process of efficiency estimation, efficiency criteria, innovation.

1. Постановка проблеми

Характер сучасного розвитку економіки, обумовлений наявністю кризових явищ, стимулює усі галузі національного господарства до пошуку радикальних шляхів розвитку і активізації інноваційної діяльності. У цих умовах пріоритетною стає інноваційна діяльність спрямована на забезпечення конкурентоспроможності продукції та ефективності бізнес-процесів.

Складність та тривалість інноваційного процесу на фоні впливу дестабілізуючих чинників обумовлюють значні труднощі щодо вибору та впровадження інновацій. Це зумовлює необхідність виваженої, гнучкої та комплексної оцінки ефективності інноваційної діяльності як основи прийняття об'єктивних управлінських рішень.

Питання управління та оцінки інноваційної діяльності розглядалися в роботах таких провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, як: Л.Л. Антонюк, І.В. Вахович, П. Гардинер, Н.П. Денисенко, П. Друкер, С.М. Ілляшенко, П.Г. Перерва, Р. Ратвел, Х. Рігс, В.С. Савчук, Б. Твісс, В.Г. Федоренко, Х. Хартман, Й. Шумпетер та інші.

Метою статті є обґрунтування основних аспектів оцінки ефективності інноваційної діяльності організацій в сучасних умовах.

2. Виклад основного матеріалу

Правові, економічні й організаційні основи державного регулювання інноваційної діяльності в Україні визначає Закон України "Про інноваційну діяльність", згідно з яким інновації – це новостворені (застосовані) і (або) удосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [6, с. 85].

Згідно із законодавством України інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання та комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів та послуг [6, с. 86].

Інноваційна діяльність може бути пов'язана з реалізацією інноваційного проекту, яким передбачається розробка, виробництво і реалізація інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції. Тобто інноваційний проект – комплект документів, що визначає процедуру і комплекс усіх необхідних заходів (у тому числі інвестиційних) щодо створення і реалізації інноваційного продукту і (або) інноваційної продукції.

Для оцінки ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств використовують різні джерела інформації, а саме: дані спеціальних спостережень, статистичні дані, облікові реєстри, фінансову та поточну звітність. Проте при формуванні аналітичної інформації виникає низка складнощів з її отриманням. Органи статистики не обробляють і відповідно не вимагають від підприємств усієї інформації про інноваційну діяльність. Статистика має у своєму розпорядженні лише такі дані: скільки було

витрачено грошових коштів на різні види інноваційної діяльності, який був обсяг виробленої та реалізованої продукції [1, с. 112]. Тому провести порівняння поетапного впровадження аналогічних інновацій інших підприємств досить складно, а в більшості випадків взагалі неможливо. Ще однією складністю у формуванні аналітичної інформації є її запізнілий стан. Складання річних звітів поточного року відбувається дещо пізніше після формування планів на наступний рік. Таким чином проведення аналізу даних за поточний рік втрачає актуальність у період динамічної та інтенсивної інноваційної діяльності.

Розглядаючи більш детально питання оцінки економічної ефективності інноваційної діяльності промислових підприємств, доцільно зазначити її особливості, що відрізняють її від визначення ефективності іншої діяльності, а саме [2]:

1. Оцінюючи ефективність інновацій, необхідно враховувати не тільки загальний дохід (корисний результат), який можна отримати за весь період корисного використання нововведень, але і його приріст порівняно з аналогами. Порівняльна оцінка ефективності нововведення сприяє вибору найоптимальнішого варіанту з числа можливих і визначення його впливу на економічні показники господарської діяльності підприємства.

2. Оцінюючи ефективність інновацій, необхідно провести розподіл, як трансформуються нововведення, адже на початку створення ідея завжди є чимось новим, а на виході перетворюється або в інновацію, або в удосконалений продукт. Такий розподіл пов'язаний з тим, що характеристики вдосконаленого продукту вже здебільшого відомі, а натомість інновації окреслені нечіткими характеристиками.

3. Методи оцінки ефективності інновацій ґрунтуються на системі оціночних показників, урахувуючи інтереси держави, виробників, споживачів, інвесторів, відображаючи необхідні показники для кожного з них з урахуванням ролі кожного з елементів у процесі проведення інноваційної діяльності.

4. Методи оцінки ефективності інновацій повинні містити показники, які відображають інтегральний (загальний) ефект від створення, виробництва і експлуатації нововведень. Такий підхід дозволяє дати узагальнюючу (комплексну) оцінку ефективності нововведення і провести розподіл здобутків кожного елемента під час впровадження інновацій.

5. Для інноваційної діяльності доцільно застосовувати не тільки методи дисконтування, але і методи компаундингу та ануйтету. У такому випадку виникає можливість розраховувати економічний ефект за кожним роком корисного використання нововведень і більшою мірою пов'язати показники ефективності з реальними господарськими процесами, які будуть відбуватися в економіці. Такий варіант дає можливість оцінити економічну ефективність на кожному етапі впровадження інновацій і, як наслідок, скласти прогнозний показник ефективності [4, с. 55].

Для оцінювання економічної ефективності інноваційних проектів у вітчизняній практиці використовують систему показників, які відображають співвідношення витрат і отриманих результатів, які будуть одержані від реалізації інновацій. Основними критеріями ефективності запровадження інновацій в галузі зв'язку на сьогодні є: вплив інновацій на зростання доходів підприємства зв'язку, задоволеність споживачів послуг зв'язку, зростання доходів від реалізації нових послуг зв'язку, підвищення продуктивності праці та динаміка прибутку. Проте, ефективність інноваційної діяльності підприємства зв'язку виявляється як на рівні самого підприємства, так і на рівні сфери телекомунікацій та національної економіки взагалі, тобто на мікроекономічному та на макроекономічному рівнях. Тому про ефективність реалізації інновацій мають свідчити не лише економічні результати. Інновації змінюють й умови праці, зменшують потребу в поновлюваних ресурсах, створюють можливість використання тих робіт, які досі були поза межами людських чи технічних можливостей, формують нові напрями науково-технічного розвитку тощо.

У науковій літературі зустрічаються різні точки зору щодо видів ефектів від інноваційної діяльності [3, с. 17]: економічний, науково-технологічний, соціальний, фінансовий, податковий, маркетинговий, ресурсний, екологічний, регіональний та етнічно-культурний. Однак основними для підприємства зв'язку, з огляду на технологічні особливості, є технічний, ресурсний, економічний та соціально-екологічний ефекти. Розглянемо кожний з видів ефекту та його змістовне наповнення.

1. Технічний ефект відображається в ефективності прийнятих технічних рішень, які відповідають технологічним вимогам інноваційного розвитку країни та сприяють її подальшому ефективному економічному й інноваційному розвитку; у рівні та масштабах новизни проекту інноваційного розвитку підприємства зв'язку, його складових частин, а також на яких основах він сформовано (ґрунтується на інтелектуальному продукті чи на захищеній патентами інтелектуальній власності); в перспективності технологій, технічних засобів й послуг, які закладені в проект інноваційного розвитку підприємства зв'язку; у тому, на який ринок (зовнішній чи внутрішній) та на який сегмент споживачів (влада, компанії, населення тощо) розраховані нові послуги зв'язку.

2. Економічний ефект, який охоплює систему показників, які відображають відношення результатів і витрат кожного учасника інновації. Вихідними даними при визначенні економічного ефекту є ринкова

потреба в інноваційних послугах зв'язку (обсяг їх продажу протягом розрахункового періоду); прогнозна ціна на інноваційні послуги зв'язку з урахуванням видатків, рівня інфляції, позикового відсотка, рівня прибутковості тощо; величина реальних грошових потоків (сума поточних витрат, інвестицій, доходів від реалізації тощо). Економічний ефект від впровадження інновацій може бути визначений за декількома напрямками: абсолютний чи порівняний, одноразовий чи відносно постійний, за розрахунковий період або за рік, тощо [5, с. 53].

3. Ресурсний ефект, який визначає вплив інноваційних технологій на обсяги споживання певного ресурсу і подолання проблем його обмеженості або великої вартості. Ресурсний ефект від впровадження інноваційного проекту на підприємства зв'язку полягає у зміні обсягів матеріальних, технічних, інвестиційних, трудових, енергозберігаючих ресурсів. Тобто ресурсний ефект засновано на розробці та впровадженні нових ресурсозберігаючих технологій. Даний ефект може бути визначено, наприклад, зростанням продуктивності праці, зростанням фондів віддачі, зменшенням собівартості послуг (продукції, товарів) тощо.

4. Соціально-екологічний ефект, який полягає у визначенні внеску інновацій у поліпшення життя працівників конкретного підприємства зв'язку, а також враховує вплив інновацій на вирішення проблем охорони довкілля. Особливого значення це набуває під час реалізації інноваційних проектів, які змінюють рівень економічної безпеки нашої країни.

3. Висновки

Таким чином, удосконалення цілісної системи управління значною мірою залежить від глибини аналізу виробничо-фінансових процесів, які відбуваються на підприємстві та його структурних підрозділах. Роль економічного аналізу не вичерпується здійсненням загальних функцій управління: прогнозуванням, плануванням, організацією, регулюванням і контролем. Економічний аналіз поряд з оцінкою стану і розвитку економіки підприємства, виявлення і вимірювання невикористаних внутрішніх ресурсів системного і комплексного вивчення економічних явищ і господарських процесів, підтримки зворотного зв'язку між функціями управління, розробкою заходів щодо мобілізації виявлених невикористаних ресурсів повинен трансформуватися в активний засіб обґрунтування ефективних управлінських рішень в умовах невизначеності вітчизняного ринку та ризику виникнення кризових явищ.

Список використаних джерел та літератури

- [1] Боковець В.В. Стратегічне управління: навч. посіб./В.В. Боковець, В.В. Швед. Вінниця: ВФЕУ.- 2012. - 149с.
- [2] Bokovets V. The ways of improving the innovation management in Ukraine using the international development / V. Bokovets, O. Moskvichova, I. Hryhoruk, S. Suprunenko// *European Journal of Sustainable Development*.- 2020.- Vol.9. - № 2.- P.203-210.
- [3] Стоянова М.М. Розвиток інноваційного підприємництва в Україні / М.М. Стоянова// *Економіка підприємства*. - 2019. - №1.- с.15-18.
- [4] Удод Н. М. Формування нової парадигми управління бізнесом міжнародних торговельних компаній / Н.М. Удод// *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*.- 2020.- № 3.- с.53-62
- [5] Уткін Е. А. Планування інновацій: українські реалії / Е.А. Уткін// Київ: КНЕУ.- 2017. - 272 с.
- [6] Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств: монографія /М.В. Чорна// Харків: ХДУХТ - 2017. - 210с.

References

- [1] *Strategichne upravlinnia (Strategic management): navch. posib.* / V.V. Bokovec, V.V. Shved. Vinnica: VFEU.- 2012. – 149 p.
- [2] *Bokovec V. Shliahy udoskonalennia upravlinia innovaciiamy v Ukraine z vykorystaniem mishnarodnogo dosvidu (The ways of improving the innovation management in Ukraine using the international development)* / V. Bokovec, O. Moskvichova, I. Grigoruk, S. Suprunenko // *Yevropeyskiy zhurnal ustoychivogo razvitiya*.- 2020.- Vol. 9. - № 2. – P.203-210.
- [3] *Stoyanova M.M. Razvitiye innovatsionnogo predprinimatel'stva v Ukraine (Development of innovative entrepreneurship in Ukraine)* / M.M. Stoyanova // *Ekonomika predpriyatiya*. -2019. - №1.- p.15-18.
- [4] *Udod N. M. Formirovaniye novoy paradigmy upravleniya biznesom mezhdunarodnykh torgovykh kompaniy (Formation of a new paradigm of business management of international trade companies)* / N.M. Udod // *Vneshnyaya trgovlya: ekonomika, finansy, pravo*.- 2020.- № 3.-p.53-62.
- [5] *Utkin E. A. Planirovaniye innovatsiy: ukrainskiye realii (Planning of innovations: Ukrainian realities)* / E.A. Utkin // *Kiyev: KNEU*.- 2017. - 272 p.
- [6] *Chernaya, M. V. Otsenka effektivnosti innovatsionnoy deyatel'nosti predpriyatiy (Estimation of efficiency of innovative activity of the enterprises)* / *M.V. Chernova*:// *monograph*. Khar'kov: KHDUKHT - 2017. – 210 p.